

KOKKUVÕTE – VALIKTEEMA

NARKOOTIKUMIDEGA SEOTUD RIIKLIKE KULUTUSTE PAREMA MÕISTMISENI EUROOPAS

Sissejuhatus

Kindel poliitiline tahe käsitleda uimastiprobleemi Euroopas ei seisne mitte üksnes asjakohase poliitika väljatöötamises, vaid ka riiklike ressursside suuruses, mis sellise poliitika rakendamiseks eraldatakse. ELi narkootikumidealase tegevuskava (2005–2008) üks eesmärke on hinnata uimastiprobleemide jaoks ettenähtud riiklike kulutusi. See on raske, kuna Euroopas on palju erinevaid poliitilisi struktuure ja valitsemissektori raamatupidamissüsteeme. Katsetades ühist metoodikat, mis kombineerib olemasolevaid andmeid ja hinnanguid, ning rakendades heakskiidetud klassifitseerimissüsteeme, võtab käesolev valikteema kokku praegused riiklike kulude jaotused, mille on esitanud Reitoxi riikide teabekeskused ja teised EMCDDA partnerid. Aja jooksul peaks sellise meetodi rakendamine ja täiustamine andma tulemuseks täpsemad arvud ning tulemuste parema võrreldavuse riikide lõikes, mis omakorda annab selgema ülevaate valitsuste kulutuste suuruselt Euroopas kõnealusele probleemile.

Riiklike kulutuste määratlemine

- Mõiste „riiklikud kulutused” tähistab kaupade ja teenuste väärtust, mida riigi valitsus oma ülesannete täitmiseks ostab/kasutab. Uimastitega seotud riiklike kulutuste mõõtmine on esimene samm uimastipoliitika valdkonnas rakendatud sekkumiste majanduslikuks hindamiseks. Antud hindamine annab teavet, mida saab kasutada soovitud tulemuste saavutamise määratlemiseks.
- Uimastitega seotud kulutuste hinnangute koostamiseks Euroopas kasutatakse käesolevas valikteemas kaht elementi: märgitud ja märgistamata kulutused, et käsitleda nii valitsuste ametlike eelarvete andmeid kavandatud kulutuste kohta kui ka hinnangut muude kulutuste kohta, mis ei ole nii lihtsasti tuvastatavad kui spetsiaalselt uimastiprobleemi jaoks ettenähtud kulutused ning mis tihti sisalduvad laiemates tegevusprogrammides (nt politsei igapäevane õiguskaitsealane tegevus).

Aruandes kasutatud meetod

- 2007. aasta aruande koostamise raames tegi EMCDDA riiklike teabekeskuste võrgustiku, mis hõlmab 27 ELi liikmesriiki, Norrat ja ELi kandidaatriike, andmete abil kindlaks narkootikumidega seotuks märgistatud kulutused. Riiklikel teabekeskustel paluti vaadata läbi kesk-, regionaal- ja kohalike valitsuste 2005. majandusaasta eelarved või aruanded ning loetleda kõik eelarves esitatud narkootikumidega seotud eelarvevahendid.
- Erinevate riikide eelarveliste kulutuste võrdlemiseks kasutati märgitud kulutuste klassifitseerimiseks kaht süsteemi: rahvusvahelist valitsemisfunktsioonide klassifikaatorit (COFOG) ning Reuteri uimastiprogrammide jaotust. COFOG on üksikasjalik klassifikatsioon funktsioonide või sotsiaal-majanduslike eesmärkide kohta, mida valitsemissektori üksused soovivad saavutada mitmesuguste kulutuste kaudu. Reuteri uimastiprogrammide jaotus võtab arvesse narkootikumidega seotud poliitikakavade tõenäolisi mõjusid (st ennetus, ravi, õiguskorra tagamine või kahju vähendamine).
- Kahjuks ei ole kõik narkootikumidega seotud kulutused riikide eelarvetes ja aastaaruannetes vastavalt märgitud. Teistes programmides ja sekkumistes peituvate summade hindamiseks kasutati spetsiaalseid modelleerimisel põhinevaid lähenemisviise. Narkootikumidega seotud märgistamata kulutused tehti kindlaks kasutades ülalt-alla tervishoiukulude arvestust, hindamaks kausaalselt narkootikumide tarbimisele omistatavate kulutuste osakaalu. Riiklikud teabekeskused pakkusid võimalusel välja sobivaid definitsioone selliste kulutuste osakaaludele, mis sobiks hindamaks narkootikumidega seotud märgistamata kuulusi kahe COFOGi funktsiooni all: avalik kord ja ohutus (st politsei, kohtud ja vanglad) ning tervishoid (st ravimid, ambulatoorne ravi, haigla- ja tervishoiuteenused).

Esimesed tulemused

- 23 riiki 30st (77%) võttis narkootikumidega seotud riiklike kogukulutuse kalkulatsioonis arvesse märgitud kulutusi ning nendest 21 esitasid kulutused üksikasjalikult ning kaks andsid teavet koondkujul. Kümme riiki (33%) määrasid üksikasjalikult esitatud kulutustele COFOGi koodid ning kaheksa (27%) kasutasid Reuteri klassifikatsiooni.
- Märgistamata kulutuste osas esitas üheksa riiki (30%) hinnangu avaliku korra ning kuus (20%) valitsuse tervishoiu funktsioonide kohta.
- Narkootikumidega seotuteks märgitud kulutused moodustasid riikide lõikes kogukulutustest 1–47%. Avaliku korra ja ohutuse valdkonnas oli suurem osa märgitud kulutustest ette nähtud vanglatele (31%) ja politseile (16%) ning kohtutele üksnes 0,06%. Tervishoius olid märgitud kulutused seotud peamiselt ambulatoorse (68%) ja haiglaraviga (16%), millele järgnesid ravimid (7%) ja tervishoiuteenused (7%).
- Märgistamata kulutuste kohta saadud hinnang näitab, et tasakaal raha eraldamise vahel tervishoidu ning avalikku korda ja ohutusse on erinev. Tervishoiule ettenähtud kogusumma (828 miljonit eurot) vastandub teravalt samade riikide avaliku korra ja ohutuse jaoks eraldatud summale (6,07 miljardit eurot). Kui narkootikumidega seotud märgistamata kulutused politseile, kohtutele ja vanglatele moodustasid eri riikides 2–11% valitsuse kogukulutustest avaliku korra ja ohutuse valdkonnas, siis sama otstarbega märgitud kulutused jäid vahemikku 0,15–1,25%. Tervishoiu kogukulutuste puhul olid vastavad protsendivahemikud paremini võrreldavad (0,03–0,51% märgistamata kulutusi, millele vastandus 0,02–0,8% märgitud kulutusi). Hoolimata sellest, et avaliku korra ja ohutuse funktsioonid nõuavad suuremaid kulutusi kui tervishoiufunktsioonid, on tervishoiuga seotud kulutused raamatupidamisdokumentides paremini kajastatud.
- Üldiselt on riikidel märkimisväärsel hulgal kvaliteetset teavet narkootikumidega seotud riiklike kulutuste kohta. Kindlaks tehti, et narkootikumidega seotud riiklikud kulutused 2005. aastal olid 11 riigi peale kokku 15,4 miljardit eurot, mis on 0,05–0,48% asjaomaste riikide SKPst. Kandes üle antud arvandmeid uuringus osalenud ülejäänud riikidele selgub, et narkootikumidega seotud riiklikud kulutused olid 2005. aastal hinnanguliselt ligikaudu 34 miljardit eurot, mis on 0,3% asjaomaste riikide SKPde summast. See tähendab, et keskmiselt kulutati 2005. aastal Euroopa riigi SKPst iga miljoni euro kohta 3000 eurot narkootikumidega seotud probleemidele. See teeb keskmiseks kulutuseks 60 eurot Euroopa kodaniku kohta aastas.

Järeldused

- Käesolevas valikteemas esitatud arvandmed on esialgsed ja riikidevahelist võrdlust tuleks esialgu vältida. Narkootikumidega seotud probleeme käsitlevad eelarveread on veel liiga üldised, liidetud, laiad või lihtsalt tuvastamatud. Käesolevas aruandes kasutatud hindamismeetodid on veel ebaühtlased ja vajavad täiustamist⁽¹⁾.
- Aruandes tuvastatud väljamaksed kajastavad peamiselt keskvalitsuse tasandil tehtud kulutusi. Kohalike omavalitsuste kulutuste lisamine tulevikus suurendab kindlasti riiklike kulutuste summasid.
- Käesolev valikteema rõhutab vajadust jätkata riiklike kulutuste kohta kättesaadavate andmete parandamist ja täiustamist. Kahetine meetodika, mida käesolevas valikteemas riiklike kulutuste kohta hinnangu koostamiseks välja pakuti ja kasutati, oli küll esialgne, kuid osutus sellegipoolest teostatavaks ja teaduslikuks.

Igal aastal avaldatakse valikteemadena kolm süvaülevaadet päevakajaliste probleemide kohta. Antud valikteemad on koostatud teabe põhjal, mis on Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskusele esitanud riiklike aruannete koostamise raames Euroopa Liidu liikmesriigid, kandidaatriigid ja Norra (osaleb seirekeskuse töös alates 2001. aastast).

Kõik valikteemad (inglise keeles) ja valikteemade kokkuvõtted (23 keeles) leiab EMCDDA veebilehelt: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>.

⁽¹⁾ Ülevaade valitud riikide kasutatud hindamisstrateegiast:
<http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues/public-expenditure>.